

Remissvar från Ågesta folkhögskola avseende betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet - folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42)

Innehåll

Kort om Ågesta folkhögskola	1
Övergripande tankar om utredningen	2
Håller inte med om utredningens övergripande narrativ	2
Förändrad balanspunkt - ofinansierade ökade administrativa kostnader är ett hot mot kvalitén i verksamheterna	2
Ändrad balanspunkt - Ökad kontroll och detaljstyrning skapar inte mer tillit	2
Kommentarer till utredningens förslag	3
Behålla självförvaltningsmodellen	3
Myndigheten för kulturanalys (MYKA)	3
Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)	3
Ändrad målstruktur, mål, delmål och nya indikatorer	3
Nytt syfte	4
Nya delmål	4
Nya indikatorer	5
Indikatorer delmål 1 (Kommentarer i kursiv)	5
Indikatorer delmål 2	6
Indikatorer delmål 3	6
Indikatorer delmål 4	6
Förslag till indikatorer delmål 5	6
Riksrevisionen ska genomföra årlig revision av Folkbildningsrådet och SISU idrottsutbildarna	6
Återtag och återbetalning av statsbidrag	6

Kort om Ågesta folkhögskola

Ågesta folkhögskola drivs av Frälsningsarmen och ligger i södra Stockholm. Skolan har en stor allmän kurs och har profilerna, musik, konst, svenska, bibel och arbetsliv/autistspektrum. Skolans verksamhetsidé är att erbjuda god folkbildning på kristen grund i en drogfri miljö”. Med begreppet 'kristen grund' menas den helhetssyn på människan som integrerar hennes fysiska välbefinnande med såväl den psykosociala som den andliga dimensionen.

Övergripande tankar om utredningen

Håller inte med om utredningens övergripande narrativ

Vi tycker att utredningen är välgjord. Den ger en bred och djup bild av folkbildningen i Sverige och den har många goda och tänkvärda reflektioner angående folkbildningens roll för den enskilde och samhället samt om folkbildningens kvaliteter. Vi känner däremot inte igen oss i narrativet att det skulle pågå ett omfattande fusk bland folkhögskolor och att det finns ett behov av att lägga stora resurser på stärkt kontroll.

Förändrad balanspunkt - ofinansierade ökade administrativa kostnader är ett hot mot kvalitén i verksamheterna

Utredningen föreslår att balanspunkten mellan kontroll och förtroende flyttas mot mer statlig kontroll och uppföljning för att säkerställa att risken minskar för felaktig användning av statsbidrag.

Utredningen beskriver hur Folkbildningsrådets årliga kostnader har ökat med 60% sedan 2019 från 29,6 miljoner till 49,6 miljoner. Utöver Folkbildningsrådets ökade kostnader så medför utredningens förslag en permanent ökad årlig kostnad på ca 5,3 miljoner. Denna kostnad skall enligt utredningen delvis finansieras av återtagna medel.

Vi vänder oss mot att utredningen inte beaktar att förslaget kommer att medföra kraftigt ökade administrativa kostnader för folkhögskolor och studieförbund. Utredningen lyfter heller inte vikten av att dessa utökade kostnader är finansierade. Vi som folkbildningsaktör kan inte bedöma omfattningen av detta, men det är rimligt att anta att folkbildningsaktörernas kostnader för att producera det underlag som det förstärkta Folkbildningsrådet och de nya granskningsmyndigheterna behöver, är mångdubbelt de 25 miljoner för utökad kontroll och uppföljning som utredningen redovisar. I en situation då Folkbildningens statliga finansiering redan är kraftigt urholkad, så skulle ofinansierade merkostnader för utökad kontroll och uppföljning innebära att betydande resurser flyttas från undervisning till administration. Vi gör bedömningen att en ofinansierad ändrad balanspunkt, tvärtemot utredningens intentioner, sannolikt kommer att leda till försämrad kvalitet då välbehövda och betydande resurser flyttas från undervisning till administration och rapportering. Vi förordar att det tas fram en

beräkning över verksamheternas merkostnader i samband med den ändrade balanspunkten och att dessa fullt ut finansieras för att skydda utbildningarnas kvalitet.

Ändrad balanspunkt - Ökad kontroll och detaljstyrning skapar inte mer tillit

Utredningen argumenterar för att den ökade kontrollen och transparensen kommer att öka tilliten till folkbildningen. Detta går emot den slutsats som statens Tillitsdelegation (SOU 2019:43) kommer fram till när de konstaterar att omfattande återrapporteringskrav är ett hinder för tillitsbaserad styrning. Vi ansluter oss till Tillitsdelegationens slutsats och tror att denna kraftiga förskjutning mot utökad kontroll och uppföljning tvärt emot utredningens intentioner kommer att försvaga tilliten i folkbildningens styrsystem. Den försvagade tilliten är i sin tur ett hot mot kvalitet, utveckling och den enskilda medarbetarens inre motivation.¹

Kommentarer till utredningens förslag

Behålla självförvaltningsmodellen

Vi tillstyrker till utredningens förslag att behålla självförvaltningsmodellen. Vi delar utredningens bedömning att det är hälsosamt och bra att folkbildningen har en armlängds avstånd från staten och att Folkbildningsrådet besitter den kunskap och förmåga som behövs för att följa upp att folkbildningen uppfyller statens mål och syften med statsbidragsvillkoren.

Myndigheten för kulturanalys (MYKA)

Vi tillstyrker utredningens förslag att MYKA ansvarar för uppföljning av statsbidragets resultat och effekter. Vi är däremot oroliga för att utredningen inte tar höjd för de utökade administrativa resurser som krävs av verksamheterna för att lämna underlag till ytterligare en myndighet. Om denna reform är ofinansierad, så innebär den en risk för att folkbildningen får försämrat kvalitet, resultat och minskade positiva effekter.

När det gäller val av Myndigheten för kulturanalys (MYKA) som myndighet, så understryker vi att det är viktigt att man vid en implementering tar höjd för den begränsade kompetens som finns inom organisationen när det gäller utbildningsverksamhet på folkhögskolor. Det är mycket viktigt att inte undervärdera den insats som behövs för att bygga nödvändig kompetens om folkhögskolornas utbildningsverksamhet.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)

Vi tycker att IFAU är en passande myndighet när det gäller att följa upp folkbildningens relation till och effekter för arbetsmarknaden. Vi hoppas att synliggörandet av folkbildningens positiva och viktiga roll för arbetsmarknaden kan stärka folkbildningens position som en viktig aktör för att möta arbetsmarknadens behov av utbildad personal samtidigt som vi stärker den enskildes möjligheter till en god försörjning.

¹ Lapuente, V., & Van de Walle, S. (2020). The effects of new public management on the quality of public services. *Governance*, 33, 461–475. <https://doi.org/10.1111/gove.12502>

Ändrad målstruktur, mål, delmål och nya indikatorer

I grunden så tycker vi bättre om det syftestyrd system som fanns tidigare då detta gav en bra balans mellan frihet att styra och anpassa utbildningarna utifrån den enskilde och samhällets behov, samtidigt som det säkerställde att folkhögskolorna arbetade i linje med statens syften med statsbidraget. Vi uppfattar det som att den nya målstyrda uppföljningsmodellen kombinerat med ett ekonomiskt pressat läge, kan snedvrída folkbildningen mot nyckelindikatorer samtidigt som man duckar för uppdrag som är mer utmanande men mycket viktiga och i linje med statens och den enskildes intressen. Ett exempel på detta är att folkhögskolornas kvalitet ska mätas efter hur många deltagare som går vidare till jobb eller studier. Detta kan leda till att folkhögskolorna prioriterar grupper som står närmare arbetsmarknaden framför grupper som är längre ifrån.

Nytt syfte

Utredningen föreslår följande syfte för folkbildningen: "Att säkerställa finansiering av en infrastruktur för folkbildning i hela landet för att på så sätt främja det övergripande målet för folkbildningspolitiken".

Vi tycker att det nya syftet är mycket smalare än det tidigare och helt riktat mot att säkerställa finansieringen av infrastruktur och främjande övergripande mål. Utifrån en omläggning mot en målstyrning så tycker vi att utredningens argumentation är rimlig, men vi skulle vilja modifiera syftet så att det tydligare signalerar den långsiktighet som finns i utredningens argument för det nya syftet.

Vårt förslag till nytt syfte:

"Att säkerställa **en långsiktigt hållbar** finansiering av en infrastruktur för folkbildning i hela landet för att på så sätt främja det övergripande målet för folkbildningspolitiken".

Nya övergripande mål

"Höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället"

Vi gillar utredningens resonemang om livschanser och vill att detta skall finnas med i målstrukturen. Om vi lägger till begreppet livschanser som övergripande mål, så skulle målen bättre fånga in bredden av folkbildningens resultat och effekter.

Vårt förslag till nya övergripande mål

"Höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå, **fler livschanser, stärkande av demokratin** och ökad delaktighet i samhället"

I och med att demokratifrågan ligger i själva kärnan av folkbildningens verksamhet och historia, så tycker vi att detta bör finnas med som ett mål. Om man tar bort målet så riskerar vi att folkbildningen över tid inte prioriterar demokratifrågan jämfört med övriga mål.

Nya delmål

Utredningens förslag till nya delmål

- Delmål 1: Fler människor breddar och fördjupar sina kunskaper och når nya insikter.
- Delmål 2: Fler människor intresserar sig för kulturell utbildning och bildning samt att delaktigheten i kulturlivet ökar och breddas.
- Delmål 3: Fler människor får nya och återkommande möjligheter att gå vidare i arbetsliv och studier.
- Delmål 4: Folkbildningens verksamhet bidrar till ökad sammanhållning och gemenskap genom att nya målgrupper nås och att personer med olika bakgrund och förutsättningar möts i folkbildande sammanhang.

Vi tycker att delmålen är välvalda och täcker in en stor del av folkbildningens verksamhetsområde. Vi framhåller dock att om syfte med målen är att mäta folkbildningens kvalitet, så är det problematiskt att använda kvantitativa mått för att mäta kvalitet.

Vi tycker att målen bör kompletteras med ett mål om livschanser för att bättre fånga in folkbildningens bredd:

- *Delmål 5: En bredd av kursdeltagare får fler livschanser.*
- *Delmål 6: En bredd av kursdeltagare får kunskaper, erfarenheter, färdigheter och förmågor som stärker möjligheterna att vara aktiva och ansvarsfulla demokratiska medborgare.*

Nya indikatorer

Utredningen erkänner att det finns en inneboende svårighet i att med kvantitativa indikatorer fullständigt fånga folkbildningens bredd och djup. Utredningen landar ändå i att rekommendera kvantitativa indikatorer. Vi håller med i utredningens tankar om att det är svårt att fånga kvalitet samt folkbildningens bredd och djup med kvantitativa indikatorer och framhåller att det är viktigt att komplettera kvantitativa indikatorer med kvalitativa metoder.

Med kvantitativa indikatorer så hamnar fokus på det mätbara resultatet och effekten av folkbildningen. Detta speglar en instrumentell syn på folkbildningen och är i konflikt med den bildningstanke som genomsyrar folkbildningen där lärandet i sig har ett egenvärde utan att nödvändigtvis ha ett tydligt mål. Vi tycker att det är viktigt att

Utredningens förslag till nya indikatorer

Indikatorer delmål 1 (*Kommentarer i kursiv*)

- Andel som läser fler än ett ämne i studieförbund - *Ingen kommentar*
- Andel nybörjare inom studieförbund och folkhögskolor - *Denna indikator är inte särskilt relevant som kvalitetsindikator för folkhögskolor och är snarare riktat mot studieförbund där många kursdeltagare går år efter år.*
- Andel som ökat och breddat sina kunskaper samt fått möjlighet att reflektera och diskutera med andra - *Vi tycker att detta är ett trubbigt sätt att mäta kvalitet i*

folkhögskolan då folkhögskolepedagogik bygger på att man lär sig tillsammans. Om deltagarna inte har fått möjlighet till att reflektera och diskutera med andra så är det felaktig statsbidragsanvändning.

Indikatorer delmål 2

- Antal deltagare i studieförbundens verksamhet med inriktning mot kultur, utöver kulturprogram - *Om syftet är att få en bild av andel kulturutbildningar så är det en bra indikator. Det säger dock inte så mycket om kvalitén på kulturutbildningarna.*

Indikatorer delmål 3

- Andel som studerat vidare efter folkhögskolans allmänna kurs inom 1, 2 och 3 år - *Tillstyrks*
- Andel som har en etablerad ställning på arbetsmarkanden efter 1, 2 och 3 år - *Tillstyrks*

Kommentar: Till indikatorer delmål 3. Om dessa indikatorer knyts till statsbidragets storlek, så finns det en risk för att deltagare som har stor sannolikhet för att gå vidare till studier och arbete väljs ut på bekostnad av deltagare som har större svårigheter.

Indikatorer delmål 4

- Andel personer med funktionsnedsättning i studieförbund och folkhögskolor- *Tillstyrks*
- Andel utrikes födda i studieförbund och studiecirkel, fördelat på deltagande i öppen verksamhet respektive i samverkan med föreningar- *Tillstyrks.*
- Andel som känner sig delaktiga i samhället - *Tillstyrks. Vi tycker att det är bra att utredningen förespråkar att använda folkbildningsenkäten som redan görs som underlag. Vi tycker dock att dessa kvantitativa indikatorer måste kompletteras med kvalitativa indikatorer då målet är kvalitativt.*

Förslag till indikatorer delmål 5

Andel personer som har ökat sina ekonomiska, kulturella, digitala, demokratiska, hälsomässiga, existentiella och sociala möjligheter.

Riksrevisionen ska genomföra årlig revision av Folkbildningsrådet och SISU idrottsutbildarna

Tillstyrks

Återtag och återbetalning av statsbidrag

Utredningen förespråkar att återtagna statsbidrag skall tillfalla staten. - *Tillstyrks ej*
Vi tycker att återtagna statsbidrag borde stanna inom folkbildningen och fördelas till välfungerande och skötsam folkbildningsverksamhet.

Ökad transparens kring oförbrukade medel

Utredningen föreslår att Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna årligen ska redovisa omfattningen av oförbrukade medel och hur de planeras att användas. - *Tillstyrks*

Folkbildningen enad eller delad?

Vi tillstyrker utredningens ställningstagande att folkhögskolor och studieförbund är enade även i fortsättningen.